

Să vorbim despre Europa

Argument

Hop, hop... Europa mea

Sorina Ștefărcă

Revenirile, de cele mai multe ori, sunt grele. Mereu și (de) oriunde, mai grele decât despărțirile chiar... Dovadă și acest supliment. În vara lui 2015, credeam că facem o pauză și... continuăm rapid. Dar pauza, din varii motive, a cam durat și astăzi realizez că este tot mai greu să revii cu punct și virgulă, când ai în față doar un punct ce te obligă să o iei de la capăt. Cu un nou „Obiectiv European”.

„Punct și de la capăt” ar putea deveni un motto pentru toată Republica Moldova. Pentru că nu doar în materie de produse de presă s-au întâmplat „despărțiri” neplanificate de lungi în ultimii unu-doi ani – spectrul marcat de încetinire, de domenii în care părea să ne fi oprit în loc pentru câteva secunde ce au devenit... zeci de luni este mult prea mare. Și integrarea europeană nu face o excepție.

După „fulminantul” 2014 – când am reușit să sărim la timp în trenul „fără vize” (și când văd cu câtă îndărijire se opun, astăzi, unele state UE „deschise la minte” ideii de liberalizare a vizelor pentru Ucraina și Georgia, și nu mai contează că e mică țara, că e mare, înțeleg că degeaba am fi fost „de succes”, dacă nu am fi avut și nițel noroc...); când am semnat/ratificat Acordul de Asociere, am început punerea în aplicare a Zonei de Liber Schimb – a venit un 2015 anost, marcat de niște infinite crize politice care au compromis deopotrivă pe extern și pe intern tot ce s-a făcut pentru apropierea Republicii Moldova de Uniunea Europeană.

Și nu aș avea nicio treabă cu „ale lor” crize politice – să se mănânce între ei oricât le dorește rânza! – dacă acestea nu s-ar răsfrânge într-un mod aproape pervers asupra vieții noastre și a viselor noastre de viitor. Căci, nimic mai grav pentru o ființă umană, decât deznădejdea. Și tocmai aceasta pare să pună din ce în ce mai mult stăpânire pe Moldova și oamenii ei „apolitici”. Iar atunci când zic „deznădejde” nu mă refer neapărat și doar la cei care stau cu bagajele deja făcute, hotărâți să ardă (aproape) toate podurile ce îi leagă de propria țară – ei, cel puțin, știu ce își doresc și pun totul pe miza schimbării. Cea mai periculoasă deznădejde este în mintea celor care nu mai vor nimic. Pentru că nu mai cred...

Acesta este „punctul” de la care ar trebui să o ia de la capăt și cei care pretind, a câta oară, că doresc binele acestei țări și binele nostru – recuperarea încrederii și a credinței, inclusiv în viitorul european al Republicii Moldova. Lucru care nu se obține, însă, prin declarații, ci cu fapte și dovezi. Iar dovezile înseamnă economie, justiție, drepturi reale, nu formale. Formale am tot avut.

Noi revenim cu acest supliment într-o temerară încercare de a reabilita credința într-un viitor pe care, foarte mulți, l-am crezut că e foarte aproape. Credința în „Europa mea” – o lume care ne oferă ceva mi multe șanse economice, șanse de studii de calitate sau, pur și simplu, șansa de libertate a propriei individualități.

Care este Europa voastră? M-aș bucura dacă ne-ați scrie despre aceasta la api@api.md sau nicoles77@gmail.com, pentru cei care folosesc deja internetul, ori simplu, în scrisoare cu plic, pe adresa Asociației Presei Independente – str. București 41/5, Chișinău, MD-2012, pentru „Obiectiv European”.

Chișinăul prinde viața în culorile Europei unite

Ambasada Franței în țara noastră a organizat la începutul acestei luni, în contextul evenimentelor dedicate Zilei Europei, un concurs pentru decorarea gardului ce înconjoară Stadionul Republican din capitală. Desenatorii au pictat mesaje murale inspirate din folclorul moldovenesc, pe care le-au îmbinat cu simboluri ale Uniunii Europene. De aceeași haină coloristică a avut parte și stația de autobuz din vecinătate. Astfel, cel puțin pe o porțiune, strada București a devenit mai vie și mai colorată, iar odată cu aceasta s-a înviorat și orașul. Petru că... Moldova este Europa.

Foto: agora.md

„Vinul Moldovei”, prezent în cel mai mare „Oraș al Vinului” din lume

Douăsprezece companii vinicole moldovenești au participat recent la inaugurarea celui mai mare centru comercial de vinuri din lume, „Cite du Vin” (Orașul Vinului - n.r.), emblemă culturală și turistică a regiunii Bordeaux din nord-vestul Franței.

Evenimentul de deschidere a fost onorat de președintele francez Francois Hollande, care a făcut un popas cu degustare și la standul nostru.

Conceput ca o destinație turistică, „Cite du Vin” are o suprafață de peste 13 ha, cu zone dedicate expozițiilor, magazinelor, degustărilor și seminarelor tematice, și se estimează că, anual, va fi un punct de atracție pentru circa 450 de mii de vizitatori din întreaga lume. Primele 2000 de sticle de vinuri moldovenești, ajunse la Bordeaux, au fost selectate de către reprezentanții Oficiului Național al Viei și Vinului în baza criteriilor de calitate, fiind reunite sub brandul de țară „Vinul Moldovei”. (A. Ș.)

Foto: AFP

Pentru o viață sănătoasă

Europeanizarea din farfurie

Meniurile din instituțiile de învățământ din Moldova, mai aproape de standardele UE

Lilia Zaharia

reporteră „Obiectiv European”

Mai multe fructe și legume proaspete pentru copii - aceasta și-a propus să obțină Ministerul Sănătății prin decizia recentă de a exclude din alimentația copiilor din instituțiile de învățământ carnea procesată și mezelurile, precum și de a reduce consumul de zahăr și de făinoase. Astfel, masa copiilor din Moldova ar trebui să arate din ce în ce mai mult ca cea a semenilor lor din instituțiile de învățământ din țările UE, iar, odată ajunși maturi, ei să opteze pentru un mod sănătos de viață. Țara noastră nu este prima care se preocupă de acest subiect. Alimentația copiilor din țările Uniunii Europene se află demult pe agenda autorităților de la Bruxelles...

Era ora mesei. Pe holurile grădiniței-creșe nr. 227 din municipiul Chișinău era liniște, se auzeau doar sunetele unor linguri care atingeau ușor vasele de porțelan. Micuții din Grupa „Fluturașul”, care în această toamnă își vor lua zborul spre școală, încă nu mâncaseră și așteptau, cu mâinile spălate, ca educatoarea să-i cheme la masă.

În acea zi, la prânz, copiii de la această grădiniță aveau în meniu supă de mazăre pentru felul întâi, paste cu pārjoală, salată din varză și

Foto: Thinkstock

De la 1 iunie curent, produsele din carne procesată sunt excluse din alimentația copiilor de la Grădinița nr. 227. Foto: Lilia Zaharia

morcov proaspăt, și compot de mere proaspete. „Oho, supă de mazăre!”, a exclamat Nicușor, un băiețel de șase ani care își mângâia burtica, semn că adoră acest fel de mâncare. În schimb, colega lui, Evelina, imediat cum s-a așezat la masă, a împins ușor farfuria de paste. „Ei nu îi este recomandat, are

unele probleme de sănătate”, ne-a spus educatoarea Nelea Popovici.

Mâncare dietetică pentru copii cu probleme de sănătate

Victoria Rață, asistenta medicală a grădiniței, ne-a

FENOMENE GLOBALE, DAR... REPARABILE

În același comunicat al Comisiei Europene este menționat faptul că, în majoritatea țărilor comunitare, copiii consumă mai puține fructe și legume, înregistrându-se o doză sub rația alimentară zilnică recomandată. La fel, autoritățile europene au constatat că și consumul laptelui este în scădere, copiii orientându-se către produse procesate. Tocmai de aceea s-a decis luarea unor măsuri mai radicale și mai rapide în acest sens.

spus că pentru copiii care, din cauza unor afecțiuni de sănătate, au un regim special, este pregătită mâncare separată. „Unora le este interzisă varza, altora mazărea. Ținem cont de aceste indicații în hrana copiilor”, a precizat asistenta medicală. Ea a menționat, totodată, că micuții primesc zilnic toa-

te kaloriile necesare pentru creșterea și dezvoltarea lor. „Avem carne, pește, lapte, fructe și legume. Meniul este destul de diversificat”, a adăugat doamna Rață.

În replică, autoritățile spun că elevii din instituțiile școlare, dar și micuții din grupele preșcolare de la grădinițe nu sunt hrăniți sănătos, iar în consecință, tot mai mulți copii suferă de afecțiuni gastrointestinale. „În grădinițele și școlile din țară meniurile sunt învechite, iar felul în care se prepară hrana pentru copii nu corespunde nici cerințelor naționale, nici celor internaționale. Am depistat cazuri când, de trei ori pe zi, copiii sunt hrăniți doar cu terciuri, care conțin mult zahăr și glucide”, a declarat Iurie Pânzaru, directorul Centrului Național de Sănătate Publică. Mai mult, în cadrul unei conferințe de presă, acesta a mai menționat că, în urma unor analize efectuate de instituție, s-a descoperit că în anii 2013-2015 copiii au primit doar circa 40% din necesarul de consum natural recomandat din produsele lactate, fructe și legume proaspete etc.

Excluderea mezelurilor și a cărnii procesate

Deoarece sănătatea copiilor de la noi este tot mai șubredă din cauza alimentației nesănătoase, la sfârșitul lunii aprilie a.c. Ministerul Sănătății (MS) a emis un ordin prin care, începând cu iunie 2016 (de când sunt organizate concursurile publice pentru

achiziția produselor alimentare pentru a doua jumătate a anului curent), este interzisă includerea în meniurile instituțiilor de învățământ preșcolar și școlar a produselor din carne procesată cu adaos alimentar. Potrivit MS, în prezent, specialiștii elaborează meniuri noi pentru instituțiile de învățământ din toată țara, care vor include mai multe fructe și legume în stare proaspătă.

Mai multe fructe și legume și pentru copiii din statele membre UE

Prevederi similare au fost și urmează să mai fie puse în aplicare în mai multe țări din Uniunea Europeană, alimentația corectă și sănătoasă în instituțiile de învățământ fiind un subiect ce se află permanent în vizorul autorităților comunitare. Astfel, în aprilie 2016, statele membre ale UE au aprobat o nouă schemă de distribuție a laptelui, fructelor și legumelor în școli, de care în prezent beneficiază peste 20 de milioane de copii. Într-un comunicat de presă emis recent de Comisia Europeană, Comisarul european pentru Agricultură și Dezvoltare rurală, Phil Hogan, a declarat că această decizie adoptată de statele membre UE este necesară pentru sănătatea copiilor din țările membre: „Aceasta este o măsură importantă pentru a aduce schimbări durabile în obiceiurile alimentare ale copiilor și pentru investiția într-un stil de viață sănătos, ca răspuns la provocările cu care societatea noastră se confruntă”, a specificat oficialul.

Într-o perspectivă de doi ani

Mai multe șanse, între care dreptul la muncă, pentru cei care învață în Uniunea Europeană

Parlamentul European a decis să ofere mai multă libertate tinerilor din afara Uniunii Europene, inclusiv celor din Republica Moldova, care vor să învețe sau să activeze în calitate de cercetători în țările din spațiul comunitar.

Printr-o directivă aprobată recent și care prevede

drepturi extinse, europarlamentarii și-au propus să atragă în spațiul UE persoane de cea mai înaltă calificare.

Modificările adoptate de legislativul de la Strasbourg prevăd că, pe perioada mobilității, studenții și cercetătorii vor avea dreptul să se angajeze în câmpul muncii pentru cel puțin 15 ore săptămânal. În plus, după ce își

încheie studiile sau activitatea de cercetare, studenții străini vor avea dreptul să rămână cel puțin nouă luni într-o țară membră a UE cu scopul de a-și găsi un loc de muncă sau de a pune bazele unei afaceri. Potrivit Unimedia.info, o inovație este și faptul că membrii de familie îi vor putea însoți pe cercetătorii care-și desfășoară activitatea în

spațiul comunitar și vor primi drept de muncă.

Regulile noi vor intra în vigoare după ajustarea legislației naționale a fiecărei țări UE, dar nu se aplică în Danemarca, Irlanda și Marea Britanie. Autoritățile statelor UE au la dispoziție doi ani pentru a opera modificările necesare.

(A. Ș.)

Foto: meltcampus.fr

Europa acasă

Experiențele și remitențele europene, baza noilor afaceri moldovenești

Victoria și Igor Toma, Anton și Galina Lașcu sau Andrei Albu sunt doar câțiva dintre conaționalii noștri care, după ani îndelungați de muncă și trai în Italia, au revenit acasă pentru a-și (re)găsi aici rostul și a lua de la capăt destinul. Au reușit datorită ambiției și perseverenței, dar și banilor și experienței de dezvoltare a unei afaceri, pe care le-au acumulat cât timp au trăit și muncit în Uniunea Europeană.

„Cannoncini” la Mereni și locuri de muncă la vatră

La câțiva kilometri de Chișinău, în satul Mereni din Anenii Noi, există una dintre cele mai dulci afaceri de prin părțile locului - cofetăria „Dolce Parma”, cu specific italian. Proprietarii, tot ei cei care muncesc zilnic pentru dezvoltarea micului business pe care l-au lansat, sunt soții Victoria și Igor Toma care, după nouă ani de muncă în Italia, au decis să se întorcă la baștină și să-și încerce aici puterile în domeniul serviciilor.

Foto: arhivă personală

„Soțul este cu producerea, iar eu cu vânzările”, ne spune Victoria. Pasiunea pentru copt dulciuri Igor Toma a deprins-o în Italia. „Timp de nouă ani, s-a trezit în fiecare zi la ora trei dimineață pentru a merge la muncă și venea acasă tocmai pe la nouă seara. Era foarte solicitat și, simțind că nu mai rezistă, ne-am gândit să deschidem o mica patiserie în Italia, dar se simțea că nu suntem de-ai lor...”, își amintește Victoria.

Și au hotărât să revină acasă. Timp de un an au perfectat actele - „ne-a fost foarte greu, nu știam de unde să începem, unde să ne ducem, birocrația e mare la noi...”. În final, toate autorizațiile fiind obținute, au investit acei circa 40.000 de euro, câștigați într-un deceniu de muncă în Italia, și s-au apucat de lucru. „Nu am calculat termenul de recuperare, va mai trebui să investim, dar când văd

că lumea este mulțumită, mă bucur”, ne spune Victoria și fața i se luminează când în magazin intră un cumpărător.

Consăteanul lor, Victor, a venit la patiseria soților Toma ca să comande un tort pentru botezul copilului. La ecranul unui calculator, Victoria îi arată viitorului cumpărător modele de tort și îi explică acestuia din ce ingrediente va fi făcută prăjitura. Bărbatul spune

că nu s-a gândit nicio clipă să meargă la Chișinău pentru tort, dimpotrivă, a venit aici cu încredere, știind că prăjiturile sunt mereu proaspete.

Tot entuziasmat este și Igor când învârte „cannoncini” (cornulețe italiene care seamănă cu cele făcute de gospodinele noastre de la țară). Ar vorbi zi și noapte despre procesul de gătire a acestora, dar își ține limba după dinți ca nu cumva să divulge secretul unor dulciuri atât de gustoase. „Rețetele din Internet nu sunt chiar cele adevărate...”, spune Igor. Deși muncesc foarte mult, soții Toma se mândresc cu faptul că au avut curajul să pornească afacerea, iar recent au deschis un magazin și la Anenii Noi. Acesta este mai mare și mai modern ca cel din sat, iar cumpărătorii sunt foarte mulțumiți „pentru că acolo, mereu, totul este proaspăt”. În plus, magazinul a oferit localnicilor și câteva locuri de muncă, iar asta înseamnă că încă doi-trei oameni vor rămâne în Moldova și nu vor lua calea străinătății. Iată că uneori Italia nu îi ia, ci îi ține pe moldoveni acasă.

Foto: arhivă personală

Obișnuite în Europa, încă noi pentru Moldova

Tot la viitorul său s-a gândit Andrei Albu, un tânăr de 27 de ani care a trăit în Italia șapte ani. A lucrat la o fabrică de producere a gloanțelor. „Era o muncă destul de periculoasă. Odată chiar au explodat câteva gloanțe și am fost cu toții în pericol”, își amintește Andrei. Tânărul antreprenor zice că avea totul în Italia, viața fiindu-i asigurată, dar că într-o zi a înțeles că vrea acasă. Dorul l-a adus în Moldova și l-a ajutat să-și inițieze afacerea: instalarea, în stradă, a unor aparate cu apă microfiltrată.

Ideea i-a venit încă pe când lucra în Italia. Acolo a văzut așa ceva

și s-a gândit că ar fi bine „să modernizeze” puțin și propria țară. „Am fost susținut de familie, dar și de autoritățile publice locale din capitală, care mi-au oferit gratis locul amplasării acestui aparat”, a spus tânărul. Investiția l-a costat vreo 30.000 de euro, bani care îi câștigase peste hotare. Deocamdată, de apă microfiltrată se bucură doar locuitorii sectorului Ciocana, dar Andrei Albu are vise mari și vrea să instaleze în tot orașul astfel de aparate. Nici el nu știe în cât timp își va recupera investiția, dar spune că nu se gândește prea mult la asta: „principiul că sunt acasă”.

„Un colț de rai” cu ajutorul fondurilor din UE

Fotografie: arhivă personală

Și dacă soții Toma și Andrei Albu au investit bani proprii, Anton și Galina Lașcu din Vatici, Orhei, au pornit un mic business cu ajutorul Programului „PARE 1+1”. După 14 ani de muncă în Italia, unde „s-a dus pentru că se duceau toți”, Galina Lașcu a revenit acasă și, împreună cu soțul Anton, au construit un adevărat „colț de rai” - pensiunea „Vatra strămoșească”. Aici, timpul parcă s-a oprit în loc. Totul în jur își amintește de bunici, de casa mare. Chiar și în micul muzeu de la pensiune aerul e „ca la bunica”.

Cu mândrie și cu emoție, soții Lașcu ne arată candela veche, cuptorul mic, ulcioarele și salteaua ce are peste trei sute de ani.

Și, bineînțeles, mesajele și urările lăstate, în „Cartea de oaspeți”, de zeci de musafiri care le-au trecut de atâtea ori pragul pensiunii.

„Nu am făcut-o pentru noi, ci pentru copiii și nepoții noștri”, ne spune bărbatul, căruia îi aparține ideea unei asemenea afaceri. „A fost inițiativa soțului, de multă vreme voia să facă ceva în domeniul turismului rural. Cu banii câștigați de mine în Italia, dar și cu susținerea Programului „PARE 1+1”, am reușit!”, ne spune Galina Lașcu. Pensiunea există deja al treilea an, iar Anton Lașcu ne mărturisește, făcându-și semnul crucii, că visele lui sunt în continuare mari și că ar vrea să se extindă...

UN PROGRAM PENTRU MIGRANȚI ȘI RUDELE ACESTORA

Programul „PARE 1+1” a fost lansat în anul 2010 și este finanțat de stat, din banii oferiți de Uniunea Europeană în calitate de suport bugetar direct pentru Republica Moldova. Este destinat lucrătorilor migrați și/sau rudelor de gradul întâi ale acestora, care vor să investească în lansarea sau/și dezvoltarea unei afaceri proprii. La fiecare leu investit, statul oferă încă un leu, astfel fiind atrase remitențele în economie. Sunt eligibile investițiile în sectoarele de producere și servicii; suma grantului de care poate beneficia un antreprenor este de 50%, dar nu mai mult de 200.000 de lei.

Potrivit Danielei Dascaluc, șefa Direcției finanțare întreprinderi mici și mijlocii din cadrul Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM), de la lansarea programului în Republica Moldova au fost create 357 de întreprinderi noi, iar 380 de persoane au revenit acasă și au deschis o afacere. Circa 49% de remitențe vin din Italia, 10% din Rusia și 6% - din SUA și Marea Britanie. La 3 iunie, Comitetul de Supraveghere a Programului „PARE 1+1” a aprobat 34 de cereri de finanțare nerambursabilă pentru companiile create de migrați sau de rudele acestora, în sumă totală de 6,58 mln. de lei. Potrivit estimărilor, vor fi create 210 locuri noi de muncă, iar investițiile cumulative vor constitui peste 22,6 mln. de lei.

Europenii

Olga Tapiola: „Diversitatea vă face să fiți europeni”

Sorina Ștefărtă

— Olga, drumul dvs. de la Kiev spre Chișinău a trecut prin Bruxelles și a însemnat, într-un fel, întreruperea activității profesionale. V-a fost greu să renunțați la cariera de analist politic, pe care o aveți în spate?

— Cu certitudine nu mi-a fost ușor, pentru că a trebuit să mă regăsesc din nou după ai mei 35 de ani. Am făcut analiză și cercetare politică de la 18 ani și până a veni la Chișinău. Și am făcut-o mereu cu dedicație: fie în calitate de cercetătoare și, mai târziu, de directoare a Centrului internațional pentru cercetare în politici publice - un solid *think tank*, (centru de idei, *n.r.*) specializat în relațiile dintre UE și Ucraina; fie în cadrul echipei care s-a ocupat de elaborarea formulei Zonei de Liber Schimb dintre Ucraina și UE, și promovând mai apoi această idee în calitate de consilieră a viceprim-ministrului pentru integrare europeană; fie ulterior, ca cercetător al Centrului Carnegie din Bruxelles. Însă deja simțeam că îmi doresc o schimbare. Și ea a venit odată cu delegarea soțului meu pe post de Ambasador al UE la Chișinău. În Moldova mi-am făcut noi prieteni și chiar noi pasiuni. Dar spiritul de cercetare mi-a rămas adânc impregnat în minte și uneori îmi pare că îl pun în aplicare chiar și atunci când mă ocup de treburi cotidiene... Sunt abilități pe care le-am deprins la Școala de economie și științe politice din Londra, unde mi-am făcut masteratul și unde am fost învățați să analizăm și să punem totul la îndoială.

— Ce ne învață și vă învață psihodrama, acest hobby nou „de Moldova”?

— Psihodrama este o metodă a psihoterapiei și așa zice că psihoterapia și lucrul cu diverse grupuri este noua mea profesie. În anul curent închei un program postuniversitar de trei ani la Institutul de gestalt (psihologia minții, *n.r.*) și psihodramă din Moscova, și deja practic câte puțin. Am fost dintotdeauna interesată de psihologie, dar în familia mea alegerea profesională era una foarte simplă: fie economist ca tata, fie specialist în relații internaționale - ceea ce am și făcut. Însă, chiar și atunci când analizam fenomenele politice sau economice, mă interesa motivarea decidenților politici și a diverselor grupuri de interese. Așa că astăzi eu am un

Ideea de a o aduce în prim-plan pe Olga Tapiola mi-a venit la 15 mai. Era în dimineața de după „Eurovision”, când interpreta Jamala din Ucraina, descendentă a tătarilor din Crimeea, triumfase, cu piesa „1944”, pe scena de la Stockholm. Iar Olga i-a adresat conaționalei sale, pe Facebook, una dintre cele mai emoționante urări... M-am gândit atunci cu un soi de invidie la sentimentul de mândrie pentru țara sa, pe care îl trăiește. Și m-am întrebat, totodată, cum e să fii născută la Kiev, căsătorită la Bruxelles și să locuiești în Moldova - unde se simte, de facto, „acasă” un asemenea om? Tot atunci am descoperit și tabietul matinal al „femeii nr. 1” din viața Excelenței

Sale, Pirkka Tapiola, șeful Delegației Uniunii Europene în țara noastră - cel de a spune zilnic, prin intermediul internetului, „Bună dimineața, Chișinău!” și de a ne transmite, astfel, un gând bun tuturor... Temerară misiune într-o țară aproape dezvățată să zâmbească și să iubească. Dar Olga nu renunță, așa cum nu renunță la ideea de a face mai colorată viața copiilor internați la Institutul de Oncologie din capitală, cu care petrece periodic timpul, ca parte a unui proiect al Clubului Internațional al Femeilor din Moldova. „Pentru că trebuie să facem bine acolo unde trăim pe moment. Iar eu acum trăiesc la Chișinău, în Republica Moldova”, spune ea.

„Moldova este Europa din punct de vedere geografic. Dacă va fi astfel și politic, și economic pot decide doar cetățenii. Nu semănați cu nimeni, sunteți diverși și tocmai această diversitate vă face europeni. Dar diversitatea înseamnă în egală măsură toleranță și capacitatea de a-i permite „celuilalt” să fie el însuși. Mai înseamnă inteligența de a găsi limbaj comun pentru probleme comune: corupția, sănătatea, gunoii din stradă, gropile de pe drumuri. Sunt probleme în care cetățenii Moldovei trebuie și pot să fie solidari. Dacă veți reuși să fiți solidari aici, veți reuși în toate!”

dublu avantaj: pe lângă faptul că înțeleg ce se întâmplă în lume în calitate de politologă, mai am și capacitatea de a-i înțelege și pe actorii politici.

— Cum rezistă dl Tapiola sub această lupă dublă?

— Vestea bună ține de faptul că nu se admite să fii psihoterapeutul propriilor rude sau prieteni. Însă discuțiile noastre despre politică și economie, despre ceea ce întâmplă în lume au devenit mai interesante și mai complexe. Pot să vin cu o viziune aparte asupra unor fenomene.

Din Moldova pleacă, parcă, prea mulți și prea „de tot”

— Care ar fi portretul psihologic al oamenilor din Republica Moldova?

— Știți, eu niciodată nu am venit în Moldova din Ucraina. Nu s-a întâmplat. Pentru prima dată am ajuns la Chișinău când deja lucram pentru Centrul Carnegie. Dar, cu cât mai mult mă aflu aici și cunosc oamenii, înțeleg că nu există o singură imagine, unitară. Și această diversitate uluitoare a locuitorilor Moldovei - moldoveni care se consideră moldoveni, moldoveni care se consideră români, etnici ucraineni, ruși, găgăuzi, bulgari sau evrei - mă fascinează. Acest lucru poate și trebuie transformat în avantaj. Pentru că și moldoveanul român, și cel moldovean, și rusul, și ucraineanul, și găgăuzul vă va spune că își dorește același lucru - drumuri bune, medicină bună, servicii și o viață demnă.

— Mă tem că moldovenii rămân doar cu

dorința, iar dezamăgirea în clasa politică este atât de mare, încât singura lor speranță este să vină cineva - UE, SUA, extraterestrii - și să îi pedepsească pe „ai noștri”. Percepția negativă a UE tot de aici vine - că prea multe li s-a permis politicienilor.

— M-am ocupat de spațiul post-sovietic și am văzut această abordare atitudinală și în alte țări din regiune. Cred că se întâmplă astfel pentru că la noi oamenii au fost dezvățați să își asume responsabilitatea - și nu contează dacă este vorba de o acțiune de protest civic sau de scara blocului în care locuiesc. Societatea civilă abia se constituie în acest spațiu. De aceea, trebuie să ne întrebăm ce putem face, fiecare dintre noi, în niște

situații concrete, dar să nu așteptăm să vină cineva să ne rezolve problema. Ori, și mai rău, pur și simplu să plecăm din țară. Nu îi condamn pe cei care pleacă, știu că viața este una și nu fiecare vrea să o petreacă într-o continuă luptă. Dar este trist.

— Totuși, migrarea și emigrarea sunt fenomene globale care nu o dată au adus beneficii țărilor - cel puțin, din punct de vedere economic...

— Eu nu sunt împotriva plecărilor. În Ucraina, la un moment dat, a existat o polemică despre bursele de studii în străinătate, oferite tinerilor noștri. Și eu mereu am fost „pentru”, din două motive: cei care vor reveni acasă, vor avea o altă mentalitate și nu vor mai putea trăi pe vechi. Iar cei care vor

rămâne în afară, cu certitudine, ne vor reprezenta cu demnitate țara.

Dar din Moldova pleacă, parcă, prea mulți și prea „de tot”. Cea mai mare îngrijorare ține de copiii rămași acasă - acum trei ani, UNICEF și OIM vorbeau de o cifră de 140 de mii de copii care locuiau fie cu un singur părinte, fie fără ambii părinți... Da, lor li se trimit bani, dar ei nu sunt învățați cum să trăiască, cum să distingă între bine și rău, între valori și nonvalori, și nu au parte de o elementară grijă părintească. Ei cresc fără niciun reper, este puțin probabil că vor ști să-și găsească un loc de muncă, pentru că s-au obișnuit să primească bani de la părinți. La fel, pot apărea probleme în căsnicie și în comunicarea cu propriii lor copii, pentru că nu au avut un model, de care să se conducă.

Și iată că din acest punct de vedere imigrarea este o catastrofă. Lucru valabil, de altfel, și pentru părinții bătrâni rămași acasă, pentru că nici lor banii nu le pot înlocui grija și comunicarea dintre ei și copiii lor. Nu există îndoială: reputația moldovenilor pe piața muncii din UE este, de departe, printre cele mai bune. Dar ceea ce se întâmplă acasă, inclusiv faptul că ei nu se regăsesc în societate și în sistemul economic, dacă decid să revină, este deja o problemă sistemică.

Atitudinea față de cancer trebuie schimbată pe întreg spațiul ex-sovietic

— *Cum au apărut în viața dvs. copiii bolnavi de cancer din Moldova?*

— De fapt, este vorba de reanimarea unui proiect lansat cândva de Clubul Internațional al Femeilor din Moldova. Mergem o dată pe săptămână la copiii internați la Institutul Oncologic, le ducem cadouri, dar cel mai important - comunicăm cu ei. Ne jucăm, invităm câte un clown, discutăm cu cei mai mari în engleză. Îi ajutăm să uite de boală... Am aflat că există și organizații de voluntari care fac mult în acest domeniu, însă lor, din păcate, le este greu să beneficieze de sprijin de la localnici, motiv din care sunt finanțate preponderent de donatori externi. Noi, aștia ieșiți din URSS, nu prea avem obișnuința donațiilor - să dăm... Iar tema cancerului în general parcă ar fi una tabu în societate. De aceea am și început să vorbesc despre aceasta. Știu că oamenilor le este frică, dar totodată ei nu încearcă să afle mai multe despre ea. Din această cauză în societate există numeroase mituri cu care trebuie să facem ceva. De exemplu, să știm că există metode de diagnostic precoce al unor tipuri de cancer; că totuși această boală poate fi tratată și mai ales, că la copii, nivelul

Foto: arhivă personală

DESPRE DIFERENȚELE DE... SARMALĂ

Vreme îndelungată eu nu am gătit deloc și mă descurcam de minune. Apoi m-am căsătorit și, pentru că soțul meu este un adevărat artist culinar, iarși m-am descurcat. Am început să gătesc abia când am venit în Moldova. Pentru mine mâncarea trebuie să fie gustoasă, frumoasă și puțină în farfurie. Dar eu nu sunt un creator la bucătărie, cel mai important e să înțeleg logica preparării unui anumit fel de mâncare, și totul îmi reușește de minune - aici apare cercetătorul din mine. Îmi plac plăcintele moldovenești, mai fac și borș ucrainean uneori. Îmi plac și sarmalele și... credeți-mă că sunt totalmente contrariată de dimensiunea sarmalelor moldovenești, de câteva ori mai mici decât cele ucrainene! Dar, așa cum am zis și mai devreme, farmecul se găsește în diversitate!

de recuperare este mare. Dar acești copii și familiile lor au mare nevoie de susținere. Să nu mai audă fraze de genul „decât v-ați chinat să tratați acest copil, mai bine faceți altul”. Este o problemă nu doar pentru Moldova, dar trebuie de făcut ceva.

— *Apropo de generozitate. În ultimii ani, pe site-urile de profil, apar tot mai multe apeluri de ajutor și pentru cetățenii Moldovei. Din păcate, majoritatea demersurilor sunt de natură medicală. În UE e la fel?*

— Nu vă pot da o statistică exactă, dar, cu certitudine,

în statele Uniunii Europene asigurarea medicală acoperă aproape în totalitate costul tratamentelor. Iar pe societate acolo se mizează ca pe un sprijin adițional, nu ca pe singura soluție. Dar tocmai pentru că noi - și Ucraina, și Moldova, și alte țări din regiune - avem încă atâtea probleme pe care, din motive obiective, instituțiile statului nu le pot soluționa, ar trebui implicate mai multe organizații ale societății civile. Statul ar trebui să „cedeze”, dacă vreți, unele servicii în favoarea sectorului privat. Nicăieri în lume statul nu poate face față în totalitate acestei probleme care este

cancerul. În plus, trebuie să se comunice în continuare cu oamenii, să-i învățăm să fie empatici nu doar în cadrul propriei familii, ci și în societate. Atitudine necesară pentru întreg spațiul sovietic, de altfel.

— *Despre atitudine și spațiul ex-sovietic. Moldovenilor și nu doar, deseori li se reproșează că umblă tucurii și supărați, că nu știu să zâmbescă. „Bună dimineața, Chișinău!” este o reacție la acest comportament?*

— Eu aș spune că numărul celor care îmi zâmbesc aici este mult mai mare decât la Kiev. Este o părere pe care nu mi-am schimbat-o în acești trei ani... Când am venit în Moldova, am avut imediat senzația de liniște, după Kiev sau Bruxelles. E mai multă stare de bine, mai mult suflet în interacțiunea cu oamenii. În plus, eu văd cum se întâmplă, pas cu pas, micile schimbări între oameni. De exemplu, acum trei ani, foarte puțini șoferi se opreau la trecerile de pietoni. Acum este mai ușor. De aceea, „Bună dimineața, Chișinău!” este pur și simplu felul meu de a saluta orașul în care trăiesc.

Privire din interior

Zece motive pentru a iubi UE și a ne ține împreună

La 23 iunie 2016, cetățenii Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord sunt chemați să decidă, în cadrul unui referendum național, rămânerea țării lor în cadrul UE. În legătură cu acest mult-discutat subiect, Paul Knott, fost diplomat și autor al cărții „The Accidental Diplomat: Adventures in the Foreign Office”, a înșiruit, într-un articol pe www.sabotagetimes.com, cele zece motive care îl determină să rămână, totuși, un adept al blocului comunitar.

- Zboruri ieftine:** Mulți britanici se bucură acum de weekend-uri extinse și frumoase, în locuri ca Tallinn și Budapesta, de multe ori la un preț care nu este mai mare decât cel pe care l-ar plăti acasă - și asta cu bilete de avion și hotel incluse. Aceste plimbări continentale sunt posibile datorită liberalizării rutelor aeriene și deschiderii frontierelor interne ale UE.
- Cardul european de asigurări medicale:** Acest bonus la îndemână și gratuit vă permite să beneficiați „pe loc” de tratament medical, oriunde v-ați afla în UE, în caz de vreo nenorocire ce vi se poate întâmpla în vreo vacanță de week-end ieftină. Vă scutește și de toată bătaia de cap legată de asigurarea de călătorie, de care cândva trebuia să avem grijă.
- Utilizarea gratuită a serviciilor de Roaming:** UE este pe cale să anuleze tarifele de roaming pe întreg teritoriul său. Acest lucru vă va permite să faceți apel vinovat de la 2 dimineața partenerului vostru, dintr-un club de noapte de la Poznan, fără a primi câteva săptămâni mai târziu o factură telefonică, care să depășească costul biletului de avion.
- Trăiești în străinătate și te pensionezi la soare:** Numeroși britanici trăiesc, lucrează sau studiază în țările UE grație libertății de mișcare. La fel, numeroși pensionari își cheltuiesc economiile pe coasta Mării Mediterane în loc să plătească iarna facturile de încălzire de acasă.
- Grija de bunica:** Una dintre cele mai generoase și mai capabile îngrijitoare ale bunicii mele, în ultimii ei ani de viață, a fost o poloneză care s-a putut afla în Marea Britanie datorită libertății de mișcare. A fost unul dintre miile de oameni din țările UE care îndeplinesc munci similare și esențiale, pentru care avem un deficit de lucrători în Marea Britanie. Mulțumesc, Magda.
- Echipe de fotbal mai bune:** Libertatea de circulație este un avantaj și pentru cluburile noastre de fotbal. Astfel, mai mulți dintre jucătorii-cheie ai Leicester din acest sezon nu s-ar fi calificat pentru permisele de muncă, necesare pentru a juca în Marea Britanie, dacă nu ar fi fost cetățeni UE.
- Concedii plătite rezonabil:** Niciunul dintre militanții britanici ardenti ai părăsirii UE nu-și face prea multe griji pentru dreptul muncii al oamenilor obișnuiți, inclusiv în materie de niveluri rezonabile de plată pentru concediu și concedii de maternitate/paternitate. Din fericiire, aceste lucruri ne sunt deja garantate de către acordurile cuprinzătoare ale UE.
- Locuri de muncă:** Trei milioane de locuri de muncă britanice depind de apartenența noastră la piața unică a UE. Un multimilionar militant al părăsirii UE a spus recent că „libertatea nu a fost niciodată atât de ieftină”. S-ar putea să-i pară ieftină lui. Dar, șomajul nu este ideea mea de libertate.
- E plictisitor:** Așa cum foarte probabil ați dedus și din acest articol, UE este un subiect plictisitor. Dar plictisitor este un lucru bun în acest caz, pentru că Europa a fost supusă violențelor timp de secole, până când s-a format UE. Celebra fraza chineză „îți doresc să trăiești vremuri interesante” este mai degrabă un blestem, decât o urare. Ceea ce mă aduce la gândul...
- Rămânând în viață:** Pe când lucram la Bruxelles, am realizat într-o zi că eram un birocrat plictisit și că niciodată nimeni nu-și va aminti de mine. Dar am înțeles și că acest lucru era preferabil sorții generațiilor anterioare de oameni ca mine, care au rămas în cimitirele de război din Belgia...

Paul Knott

Olga Tapiola și colegile sale din Clubul Internațional al Femeilor din Moldova, în vizită la copiii internați la Institutul Oncologic din Chișinău. Foto: arhivă personală

Practici europene

Licitații publice, la un „click” distanță

Lilia Zaharia

reporteră „Obiectiv European”

În ultimii ani, Uniunea Europeană a atras o atenție crescândă achizițiilor publice, modificând de mai multe ori legislația în domeniu pentru a reduce birocratizarea acestui proces. Astfel, o metodă de achiziții aplicată tot mai frecvent în unele state UE este licitația electronică, procedura introdusă recent și în legislația de la noi.

Odată cu semnarea Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, țara noastră și-a luat angajamentul să debirocratizeze procedurile de achiziții și să ofere o maximă transparență acestui proces. Astfel, în luna mai 2016, a început să funcționeze o nouă lege ce reglementează procurările publice - **Legea privind achizițiile publice**. Noul act legislativ conține modalități de comunicare mai prietenoase dintre operatorii economici și autoritatea ce organizează concursul public.

Procedurile electronice „vor scădea” teancurile de hârtie

„Proaspăta” lege le permite agenților economici să transmită cererile și/sau ofertele de participare la licitațiile organizate de stat prin mijloace electronice. O altă inovație în pas cu noile tehnologii este introducerea unui sistem de achiziții intitulat „dinamic”. Prin acest proces, desfășurat în totalitate în formă electronică, vor fi cumpărate doar bunuri de uz curent. Astfel, toți operatorii economici interesați de concurs și care îndeplinesc criteriile de selecție își vor prezenta ofertele prin intermediul metodei în cauză. Totodată, autoritatea contractantă trebuie să indice în anunțul de participare că atribuirea contractului are loc exclusiv în cadrul unui sistem dinamic de achiziție.

Experții în domeniul achizițiilor publice consideră că aceste condiții sunt benefice agentului economic, care nu va trebui să piardă timpul pentru colectarea informațiilor și depunerea ofertei, dar și autorității publice contractante, care va fi scutită de colectarea teancurilor de hârtii. De

ACHIZIȚIE
PUBLICĂ -

procesul de procurare de bunuri, lucrări sau servicii publice, din bugetul de stat, la care își depun ofertele mai multe persoane fizice sau juridice. Avantajul unei licitații electronice este că la concurs pot participa mai mulți agenți economici, astfel înregistrându-se o concurență loială. Odată cu punerea în aplicare a acestor proceduri electronice, va fi limitat factorul uman, iar „înțelegerile ascunse” dintre cumpărător și vânzător vor fi foarte greu de ticluit.

asemenea, ei cred că, prin utilizarea acestui sistem dinamic, procesul de achiziții va fi mult mai transparent. „Utilizarea pe larg a procedurilor electronice ar soluționa mai multe probleme cu care se confruntă în prezent sistemul național de achiziții publice, printre care accesul limitat la informația privind utilizarea banilor publici, lipsa de transparență și concurență limitată. Concurența limitată este un efect al participării restrânse a agenților economici la procedurile de achiziții, iar aceasta conduce la alocarea ineficientă a banilor publici”, afirmă Diana Ranga-Enachi, expertă în domeniul de la IDIS „Viitorul”.

Deocamdată, cetățenii din Republica Moldova nu pot accesa gratuit *Buletinul achizițiilor publice* pentru a vedea care sunt viitoare concursuri la care pot participa potențialii ofertanți. În schimb, publicul poate vedea, în regim online, concursurile aflate în desfășurare. Astfel, pe pagina web www.etender.gov.md sunt publicate cererile ofertelor de prețuri și la ce etapă este procedura de achiziții.

Sistemul electronic de achiziții economisește banii publici

Practicile utilizării mijloacelor de comunicare electronică și a sistemului

electronic de achiziții, introduse recent în legislația Republicii Moldova, sunt preluate din legislația Uniunii Europene. Astfel, potrivit **Directivei europene privind achizițiile publice**, „mijloacele electronice de informare și comunicare pot simplifica foarte mult publicarea contractelor și pot spori eficiența și transparența procedurilor de achiziții. Acestea sporesc semnificativ posibilitățile operatorilor economici de a participa la procedurile de achiziții din întreaga piață internă”, spune Directiva UE.

În anul curent, toate țările membre UE trebuie să introducă, în sistemul

național de achiziții al fiecărei țări, procedurile electronice. Nu toate țările și-au adaptat cadrul legislativ în domeniu, așa că, recent, Comisia Europeană a solicitat mai multor state UE să transpună legislația. Între acestea se numără Austria, Belgia, Bulgaria, Croația, Republica Cehă, Cipru, Estonia, Irlanda, Grecia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Malta, Țările de Jos, Polonia, Portugalia, România, Slovenia, Finlanda, Spania și Suedia.

„Noile directive sporesc eficiența sistemului de achiziții publice din Europa și prevăd norme mai inteligente și proceduri electronice. Autoritățile care au făcut deja tranziția la achizițiile publice electronice raportează economii cuprinse între 5%-20%. Având în vedere faptul că statele membre ale UE cheltuiesc anual peste 1,9 mii de miliarde de euro pentru achizițiile publice, orice economie de 5% ar însemna un adaos de 100 de miliarde euro pentru bugetele lor”, arată un comunicat al Comisiei Europene.

Politicienii din Moldova „descalificați” de oficialii europeni

Ambasadorii UE în Moldova au „descalificat” corupția din țara noastră, acordându-i cartonaș roșu. Experții cred că acest mesaj trebuie să-i îngrijoreze pe politicienii moldoveni, căci „penalizarea” a fost, de fapt, acordată proastei guvernări de la noi.

Recent, Pirkka Tapiola, șeful Delegației Uniunii Europene la Chișinău, împreună cu ambasadorii Uniunii Europene acreditați în Republica Moldova, au venit cu un mesaj profund pentru țara noastră. Aceștia au publicat câteva imagini în care aveau în mâini câte un cartonaș roșu pe care scria în trei limbi (română, rusă și engleză) mesajul „Roșu pentru corupție!”. „Un joc

Ambasadorii statelor membre UE oferă cartonaș roșu pentru corupția din Moldova.
Foto: Facebook.com/Delegation of the European Union to Moldova

corect contează în fotbal și în societate. Alături-vă ambasadorilor UE și arătați cartonaș roșu corupției!”, este menționat în mesajul postat pe pagina de Facebook a Delegației UE în Republica Moldova.

Reacția politicienilor de la noi nu s-a lăsat așteptată. Vineri, 17 iunie curent, înainte de a vota pachetul de

integritate (legile care prevăd reformarea Comisiei Naționale de Integritate, dar și o modalitate nouă de declarare a averii și intereselor personale), aleșii poporului s-au declarat și ei solidari cu oficialii europeni. „Vă propun să votăm pachetul de integritate folosind anume aceste cartonașe,

care demonstrează că suntem împotriva corupției”, a specificat, Andrian Candu, șeful Legislativului.

Experții anticorupție sunt de părere, însă, că politicienii de la noi încearcă să distorsioneze mesajul diplomaților, deoarece prin acest gest au fost penalizați, de fapt, guvernării. Lilia Carasciuc, directoarea Transparency International-Moldova a menționat pentru Obiectiv European că politicienii moldoveni nu reprezintă acea Moldova, care vrea să lupte împotriva corupției. „În acest caz Moldova nu a primit cartonaș roșu, ci guvernării. Culoarea roșie a cartonașului trebuie să-i îngrijoreze pe politicieni și să nu facă spectacol în Parlament. Cartonașul roșu

înseamnă că ei trebuie să părăsească terenul. Dacă era un cartonaș galben, guvernării mai aveau o șansă să se schimbe. Acum, prin gestul diplomaților, se înțelege că actuala guvernare trebuie să plece”, a declarat Lilia Carasciuc.

Regula aplicării „cartonașului roșu” se aplică în unele tipuri de sporturi de echipă cum ar fi: fotbalul, handbalul, hocheiul pe iarbă, voleiul și rugby. Acest gest simbolizează eliminarea din joc a unui jucător de către arbitru. Dacă un jucător primește direct cartonașul roșu (și nu unul după acumularea a două cartonașe galbene), acesta va fi suspendat pentru unul sau mai multe meciuri.

(L. Z.)